

Plstnatec rašelinný u Salajny. Foto Jitka Laburdová.

Plstnatec rašelinný – pozůstatek doby ledové a nový druh mechu pro Karlovarský kraj

Jitka Laburdová,

Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta

Vývěry minerálních pramenů jsou bezesporu výjimečným přírodním bohatstvím našeho kraje. A to nejen ty používané k lázeňským účelům a jímané vrty nebo starými dutými kmeny, ale i ty zcela divoké a volně vyvěrající v močálech a slatiništích. Dokladem toho je i nález vzácného mechu plstnatce rašelinného (*Helodium blandowii*) na prameništi nedaleko obce Salajna na Chebsku.

Plstnatec rašelinný je ve střední Evropě řazen mezi tzv. glaciální relikty, tedy druhy s hojnějším výskytem v „dobách ledových“. Tyto druhy s koncem chladných časů ustoupily do severských krajin a přežily vzácně

na stanovištích, která se v určitých ohledech podobají krajině v dávných chladných dobách. Takovými místy mohou být např. studené horské hřebeny nad horní hranicí lesa, ale i rašelinné louky či prameniště, kde se nedokázalo vyvinout stromové patro.

V České republice se plstnatec rašelinný vyskytuje jen na několika málo lokalitách. Největší populace je v NPR Ruda na Třeboňsku, další lokality jsou na Kokořínsku, Českomoravské vrchovině a Vidnavsku (Kučera 2011). Roste pouze na rašeliništích a slatiništích (Šoltés et al. 2004). Lokalit bylo v minulosti mnohem více, což souvisí

nejspíše s degradací stanovišť tohoto mechu (odvodnění, nevhodný management). Populace u Salajny byla nalezena v létě roku 2010 (Laburdová in Kučera 2010) a patří v porovnání s ostatními spíše k menším (její velikost je pár desítek dm²).

U Salajny roste plstnatec rašelinný na prameništi v mokřadní louce, asi 750 m na jihovýchod od vlakové zastávky Salajna. Nejlépe se k němu dostanete přímo z obce Salajna, odkud byla v souvislosti s rekonstrukcí železniční trati vybudována nová cesta přímo na louku s prameništěm. Louka skrývá rovnou tři vývěry. Jedním z nich je jen vývěr prosté vody, zbylé dva jsou již vývěry minerální, nápadné svými železitými usazeninami. V Průvodci po minerálních pramenech (Milota & Bartoš 2008) jsou prameny označeny jako Salajna III a, b (nebo též Vývěry u viaduktu). Plstnatec pak roste pouze v okolí výše položeného (horního) vývěru. Dolní vývěr je pravděpodobně jen jezírkem, kam odtéká voda z horního vývěru, jak se ukázalo při obnově dolního vývěru v červenci letošního roku (Bartoš, úst. údaj).

Plstnatec rašelinný je podle Mezinárodního svazu ochrany přírody (IUCN) řazen mezi druhy ohrožené (EN), což

přibližně odpovídá kategorii „silně ohrožený“ podle Červeného seznamu pro cévnaté rostliny. Tento 5–15 cm vysoký žlutozelený mech se vyznačuje zpeřeným větvením lodyžky, na které je mnoho drobných větvených listovitých útvarů (tzv. parafýlie). Celkovým vzhledem připomíná celkem běžný druh zpeřenku jedlovou (*Abietinella abietina*), který se vyskytuje na suchých stanovištích na vápencových podkladech nebo mokřadní druh hrubožebrec proměnlivý (*Palustriella commutata*), který má na rozdíl od plstnatce rašelinného nevětvené parafýlie a poněkud jiný tvar lístků. Z rodu *Helodium* je to jediný zástupce vyskytující se v Evropě, v severní temperátní zóně Asie a Ameriky se ještě vyskytují další 1–2 druhy tohoto rodu.

Literatura:

Laburdová J.: in: Kučera J. (ed.) (2010): Zajímavé bryofloristické nálezy XVI. – Bryonora, Praha, 46: 70–74.

Kučera J. (ed.) (2011): Mechorosty České republiky, on line klíče, popis a ilustrace verze 1.1. 2011, autor textu Hradilek Z. <http://botanika.prf.jcu.cz/bryoweb/kluc/genera/helodium.html>

Milota J. & Bartoš J. (2008): Průvodce po minerálních pramenech I.: Minerální prameny Českého lesa. – ZO ČSOP Kladská, Mariánské Lázně, 66 pp.

Soltés R., Hrivnák R. & Dítě D. (2004): *Helodium blandowii* (Bryophyta) na Slovensku, chorológia, ekológia a cenológia. – Bulletin Slovenskej botanickej spoločnosti, Bratislava, 10: 101–105.

Horní vývěr minerálního pramene u Salajny. Foto Jaromír Bartoš.